

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 36:

Forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesløn.

Af Erling Olsen (S) m.fl.

(Fremsat 8/11 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling**Undervisningsministeren (Bertel Haarder):**

Som jeg sagde sidste gang, vi havde dette interessante forslag til behandling, er det vanskeligt at vurdere dets statsfinansielle virkninger. Forslagsstillerne lægger megen vægt på beskæftigelsesvirkningen og regner således med en besparelse på 750 mill. kr. på dagpengeområdet. Vi mener, det er tvivlsomt, om forslaget vil have denne effekt, og vil gerne stille et tillægsspørgsmål. Hvis det har denne effekt, hvad er så virkningen på betalingsbalancen?

Ifølge forslaget skal de uddannelsessøgendes økonomi forbedres dels gennem forbedrede lånemuligheder, den såkaldte forskudsløn, dels gennem en højere egenindtægtsgrænse. Jeg vil gøre opmærksom på, at under de eksisterende regler, hvorefter man kan få rentelette statslån, har kun cirka halvdelen af de uddannelsessøgende faktisk ønsket at tage rentelette lån. De vil hellere arbejde i studietiden og slippe for rentebyrden og tilbagebetalingspligten efter uddannelsens afslutning.

Der er altså noget, der tyder på, at de studerende, også i det tilfælde, hvor man kalder det forskudsløn, vil foretrække at slippe for gæld af nogen art. Det er sandsynligvis de høje renter i 1970'erne og de deraf følgende eksplosivt voksende gældsbyrder, der har gjort den nuværende generation af unge nervøse ved at tage lån. Derfor er jeg ikke sik-

ker på, at tanken om forskudsløn vil være så populær, som forslagsstillerne tror. De unge vil hurtigt opdage, at de skal betale tilbage.

Jeg må gøre opmærksom på, at det angivne antal uddannelsessøgende, som påbegynder en ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, ikke helt svarer til det faktiske antal. Tallet er skønnet for lavt.

Forslaget vil altså blive dyrere end forudsat, eller også vil tilbagebetalingsbyrden blive større end forudsat.

Forudsætningen om, at folk med en videregående uddannelse i de første 5 år efter uddannelsens afslutning gennemsnitligt tjener 184.000 kr. årligt, er nok også for optimistisk. Hvis de tjener mindre, vil det yderligere medvirke til at øge tilbagebetalingsbyrden eller gøre forslaget dyrere for samfundet.

Ligevægtsobligationsmassen i de til forslaget knyttede beregninger er sandsynligvis sat for lavt. De undersøgelser og vurderinger, der er foretaget vedrørende forslaget, tyder ikke på, at det vil være udgiftsneutralt. Hertil kommer, at forbedringen i forslaget desværre øger de uddannelsessøgendes lånebyrde eller statens udgifter. Selv om det er statslån og ikke banklån, det drejer sig om, er jeg bange for, at mange uddannelsessøgende vil foretrække stipendier fremfor forskudsløn og derfor ikke vil benytte dette tilbud fra socialdemokratiet.

Men som sagt: ingen kan benægte, at det er et interessant forslag. Vi må blot se i øjnene, at af intet kommer intet, undtagen lommeuld. Man kan ikke pludselig trylle en stor forbedring for de studerende frem, uden at det enten giver offentlige udgifter eller stærkt stigende lånebyrder. Det er vores situation.

Regeringen vil komme med et udspil på dette felt, muligvis i flere etaper. Vi føler ligesom socialdemokratiet, at der er brug for handling. Vi agter at handle og præsentere forslaget for folketinget i denne samling. Vi vil nok i højere grad end forslagsstillerne satse på stipendier, men vi er enige med forslagsstillerne i, at det vigtigste er, at der i starten af uddannelsen gives stipendier. Så må der senere hen gerne være en større låneandel. På dette punkt og sikkert på andre punkter tror jeg vi kan mødes, men jeg må bede forslagsstillerne om at afvente, at regeringen afslutter sine overvejelser, før vi kan optage nærmere forhandlinger om en SU-forbedring.

J. K. Hansen (S):

Socialdemokratiets forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesløn er jo en gennemførelse fra foråret 1985. Vi har tilladt os at regulere satserne for uddannelseslønnen med 6 pct. på linje med forhøjelsen af de gældende satser for uddannelsesstøtten. Jeg skal i øvrigt henvise til de meget detaljerede bemærkninger.

Jeg skal ikke kommentere det, ministeren sagde her. Det vil ordføreren for forslagsstillerne, hr. Erling Olsen, gøre.

Behovet for en uddannelsesstøttereform er ikke blevet mindre fra foråret 1985 og til nu. Tværtimod må man sige, at de uddannelsessøgendes økonomiske situation er blevet forværret. Vi kan også pege på de unge uddannelsessøgendes boligsituation. Den er temmelig kaotisk lige i øjeblikket. Det er Danmarks økonomiske situation i øvrigt også. Den er ikke blevet bedre, siden vi behandlede dette forslag sidst, men det er jo regeringens ansvar.

Jeg bemærkede under førstebehandlingen af forslaget 9. maj i år, at undervisningsministeren fandt forslaget interessant, og at det var et studium værd. Jeg kan forstå på de bemærkninger, vi lige har hørt, at ministeren har studeret forslaget endnu en gang. Jeg havde egentlig håbet, at disse studier havde givet til resultat, at ministeren nu kunne sige, at regeringen var klar til at imødekomme forslaget. Jeg tror, at de unge uddannelsessøgende vil have svært ved at klare sig alene med, at man synes, at et forslag er interessant. Der skal unægtelig nogle realiteter til, og det vil vi gerne indbyde til forhandling om.

Vi har selv gjort studier vedrørende vores forslag. Vi har bl.a. gjort studier i marken, og jeg kan da nævne over for undervisningsministeren, at vores forslag er blevet særdeles godt modtaget ude i marken. Bl.a. er der forståelse for, at vi ikke kan give en fuldstændig uddannelsesløn, en borgerløn, som venstre foreslår i deres ungdomspolitiske program. Vi siger: noget må gives som uddannelsesløn, noget må gives som forskudsløn. Det er der fuld forståelse for.

Jeg kan også nævne over for ministeren, at jeg så sent som i mandags talte til 140 HF-studerende på Ribe statsseminarium. Det er studerende, der kommer fra de små hjem ude

på landet, hvor gælden virkelig tynger. De kunne i hvert fald udmærket følge med i og forstå, at dette forslag kunne komme dem til hjælp. Altså de små hjem, ministeren kender fra venstres vælgerskare; dér er der virkelig noget at tage fat på.

Jeg synes, at der er al mulig grund til, at vi tager seriøst fat i uddannelsesudvalget, og at regeringen sørger for, at vi kommer videre med dette forslag.

Jeg skal skynde mig at sige, at jeg har studeret de konservatives ungdomspolitiske program. Fru Connie Hedegaard kan måske hjælpe mig, for jeg har ikke kunnet få øje på, at man heri siger noget om uddannelsesstøtte til de unge uddannelsessøgende. Det kan vi kun beklage.

Connie Hedegaard (KF):

For lige at svare på det sidste først vil jeg sige, at det er rigtigt, at der ikke står noget om uddannelsesstøtte i vores program. Det er, fordi det program udelukkende beskæftiger sig med unges deltagelse og indflydelsesmuligheder i samfundet.

Jeg vil godt komme med en kommentar til hr. J. K. Hansens betragtninger om, at dette forslag er blevet modtaget godt ude i marken. Allerede da vi forrige gang behandlede dette forslag, refererede jeg, at Danske Studerendes Fællesråd i forbindelse med den sidste førstebehandling af socialdemokratiets SU-forslag gav udtryk for, at de faktisk hellere ville undvære en uddannelsesstøttereform, end de ville se det foreliggende forslag gennemført. Det synes jeg dog er ganske tankevækkende.

Selv om der nu er gået et halvt års tid, siden vi sidst behandlede forslaget her i tinget, kan jeg meddele, at det konservative folkeparti ikke er blevet mere begejstret for forslaget i mellemtiden. Som jeg tidligere har nævnt, er vi enige med socialdemokratiet i, at det er en god idé at koncentrere stipendierne om de første studieår. Her er begge parter jo enige med Knud Larsen-udvalget. Men forskudslønnen tror vi ikke rigtig på. Undervisningsministeren har netop gennemgået de statsfinansielle betæneligheder, man kan have ved forslaget. Jeg har nok så mange, kald det ideologiske betæneligheder ved forslagets aspekter.

[Connie Hedegaard]

Ved at man definerer uddannelse som arbejde og i logisk konsekvens heraf indfører en egentlig studieløn, mener vi, at socialdemokratiet fratager de studerende noget af det, der er det helt centrale i deres studietid, nemlig friheden, friheden til at møde op eller til at lade være, friheden til at belaste undervisningssystemet eller ej og friheden til at gå til eksamen eller ej. Jeg kan simpelt hen ikke forstå det, hvis f.eks. socialdemokratiske unge er interesserede i den studiestramning, der nødvendigvis må ligge i, at man indfører en egentlig statsløn til de studerende. Meget af den personlige dispositionsfrihed går fløjten, og det ønsker vi ikke fra det konservative folkepartis side.

Først og fremmest af hensyn til de studerende selv ønsker vi en uddannelsesstøttereform, hvor man accepterer, at der er forskel på uddannelse og arbejde, hvorfor det er naturligt, at der skal være tale om en gensidig investering i uddannelsen. Det kan socialdemokratiet naturligvis hævde ligger i lønafkortningssystemet. Vi tager afstand fra tanken om, at kun folk med en egenindtægt over maksimal dagpengesats skal tilbagebetale deres gæld, bortset fra at vi tror i lighed med undervisningsministeren, at en sådan ordning vil betyde, at de studerende vil tage meget erhvervsarbejde for at undgå dette forskud på deres fremtidige økonomiske muligheder.

I den forstand kan man sige, at det er ligegyldigt, om man taler om forskudsløn eller om direkte lån. Resultatet er det samme, lige bortset fra at man gennem forskudslønnen får pålagt begrænsninger i erhvervsvalget efter endt studium.

Den kvinde, der vælger et deltidsarbejde i nogle år, ja, måske på et tidspunkt helt ønsker at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, bliver nærmest stemplet som asocial, fordi hun derved indirekte vil unddrage sig den famøse lønafkortning. Det samme gælder dem, der søger udenlands.

Det konservative folkeparti ønsker en uddannelsesstøttemodel, hvor man ud over massive lån i de første studieår kombineret med færdiggørelsesstipendier kan optage statslån til en fast, lav realrente. Med andre ord: vi skal undgå den håbløse gældsætning, som mange desværre er endt i, uden at de har haft reel mulighed for at forudse det,

fordi de var underlagt nogle ukontrollable rentestigninger.

Derudover ser det konservative folkeparti gerne, at man kan tage uddannelsesstøtten med til udlandet, lige så vel som en sænkning af forældreafhængigheden for os er meget, meget vigtig. Ideelt set skal vi ned på 18 år, men vi ved, at det er dyrt, og synes så, at en grænse på i første omgang 20 år er acceptabel.

En forhøjelse af egenindtægtsgrænserne må også med i en uddannelsesstøttereform. Jeg har tidligere herfra argumenteret for det fornuftige i indførelse af befordringsgodtgørelse til de studerende, i hvert fald befordringsfradrag. Det kunne være med til at løse nogle af de ungdomsboligproblemer, der blev påpeget af hr. J. K. Hansen.

Fra konservativ side håber vi meget, at der vil kunne samle sig et flertal om disse hovedprincipper.

Vi vil i øvrigt ønske undervisningsministeren lykke til med at fremskaffe pengene. Vi ved, at det er uhyre svært, men mener også, at det er en opgave, der må prioriteres højt, fordi de studerende med rette forventer, at vi finder en måde at løse den på.

(Kort bemærkning).

J. K. Hansen (S):

Det er angående fru Connie Hedegaards bemærkninger om det konservative ungdomsprogram. Jeg har selvfølgelig læst, at det vedrører ungdommens placering i den demokratiske beslutningsproces, men der må have sneget sig et afsnit ind på en eller anden måde, f.eks. i fotokopimaskinen, eller hvad ved jeg.

Under punkt et – ungdomsarbejdsløsheden – nævner man bl.a., at ungdomsarbejdsløsheden i august 1985 udgjorde 60.000, og man siger ganske rigtigt, at det naturligvis stadig er et alt for højt og uacceptabelt niveau. Man siger også, at det er nødvendigt med en ekstraordinær indsats på dette område. Ikke alene vil det være rigtigt ud fra et menneskeligt synspunkt, også samfundsøkonomisk vil det være gavnligt.

Det er det, man siger i sit ungdomspolitiske program, og det er da rigtigt, men det må have sneget sig ind, for det har da noget med den sag at gøre, vi diskuterer i øjeblikket.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Jeg er naturligvis glad for den store interesse, med hvilken socialdemokratiet har studeret vores ungdomspolitiske program. Jeg synes ikke, det er besynderligt, at man i et program, der drejer sig om, hvordan man styrker muligheder for deltagelse i samfundet, beskæftiger sig med arbejdsløshedsproblemer. Vi kunne have taget mange andre ting med, det er da rigtigt, men vi har altså begrænset os.

Jeg vil da gerne ved lejlighed give hr. J. K. Hansen en kopi af det konservative folkepartis uddannelsesstøtteprogram.

Gudrun Andreasen (V):

Da mit partis ordfører, hr. Tørnæs, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hans vegne fremføre venstres bemærkninger.

Da det er præcis det samme forslag, der for et halvt års tid siden var til behandling her i folketinget, er det svært at føje ret meget nyt til det, der ved den lejlighed blev fremført, men der kan måske være grund til at præcisere nogle synspunkter med hensyn til uddannelse og de studerendes økonomiske situation i det hele taget.

Det foreliggende forslag har den forudsætning, at man under uddannelse har ret til en egentlig løn, altså et statsfinansieret, et skatteyderfinansieret lønkrav. En sådan principiel tanke må vi afvise.

Når det er fastslået, vil jeg sige, at vi er af den opfattelse, at de studerendes økonomiske vilkår i al almindelighed ikke er tilfredsstillende. Der er store skævheder i de økonomiske vilkår for de unge mennesker. Når man er under uddannelse og får Statens Uddannelsesstøtte, så har man 30.000–40.000 kr. til rådighed. Hvis man har en lære- eller praktikplads, så har man et andet beløb, 50.000–60.000 kr. Hvis man er arbejdsløs på højeste dagpengesats, så har man 106.000–107.000 kr. De ulige vilkår, som de unge hermed stilles over for, er en klar urimelighed og ikke motiverende for uddannelsen.

Vi er af den opfattelse, at forældreafhængigheden er uværdig; det er diskriminerende over for de uddannelsessøgende. Vi ønsker den principielt helt afskaffet, men da det er en relativt dyr foranstaltning, er vi parat til

at gøre det i etaper, altså over en længere periode.

Uddannelsesstøtten må tilrettelægges sådan, at man ikke på grund af eget arbejde i studietiden unødigt forlænger studieperioden. Det er omkostningskrævende, og det er u hensigtsmæssigt både for den studerende og for den institution, man optager plads på.

Vi finder det hensigtsmæssigt med en omlægning, hvor stipendierne fortrinsvis koncentrerer om de første studieår og dermed altså også de kortere uddannelser inden for en 3–4-årig periode, og hvor man, hvis det så er nødvendigt at bygge ovenpå med længere studietid, i større udstrækning koncentrerer sig om studielån. I den forbindelse kan det nævnes, at den nuværende lave rente giver en helt anden økonomisk situation for de studerende, end de oplevede under den tidligere regering, hvor renten næsten var den dobbelte i forhold til det, vi oplever nu.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Venstres ordfører talte om, at ungdommen havde ulige vilkår. De, der læste, kunne få 30.000–40.000 kr., de, der har lære- og praktikplads, kunne få 50.000–60.000 kr., og arbejdsløse kan få, hvis de altså har maksimal dagpengesats, godt og vel 104.000 kr. Skal det forstås sådan, at venstre holder fast i, at man skal harmonisere disse ting? Og i så fald på hvilket niveau? Man må jo sige, at der er en afgørende forskel; de unge arbejdsløse står til rådighed for arbejdsmarkedet og har haft arbejde. Men er det meningen, man skal harmonisere på et eller andet niveau mellem de niveauer, der blev nævnt?

Alice Faber (SF):

Jeg vil henvise til min ordførertale, da forslaget var til behandling tidligere, og bare kort sige, at vi dengang var meget enige med socialdemokratiet i det meste af forslaget.

Vi synes ikke, der skal være forældreafhængighed, sådan som socialdemokratiet skitserer det, og nu kan jeg se, at de borgerlige måske i dag oven i købet går, hvad det nu er for en vej, rundt om socialdemokratiet. Det er jo meget interessant, fordi det mest interessante ved denne behandling i dag jo er: hvad siger regeringen? Vi har et ungdomsår, hvor man skulle koncentrere sig om

[Alice Faber]

at lave nogle specielle foranstaltninger for de unge, og vi er snart færdige med det ungdomså.

Vi har siden 1980 fremsat et forslag om at få ændret studiestøtten, fordi alle har været enige om, at den er for dårlig. Gældssanerinen har været helt ad et eller andet sted til, og alle har været enige om, hver eneste gang vi har fremsat, genfremsat og genfremsat vores forslag, at der måtte ske et eller andet. Ja men hvad er det da for nogle partier, der ikke kan blive enige om at gøre noget ved dette område, som i den grad flyder, og som er så forsømt?

Hvad er det så, der sker i dag? Undervisningsministeren kommer med nogle tekniske indsigelser imod forslaget, som undervisningsministeren også kom med sidst, og siger, at det bliver for dyrt, eller det bliver dyrere – og det er også lidt uklart, hvad det er – men at man skal satse på stipendier. Jeg tror da nok, at det var da noget, man så kunne snakke om. Men hvorfor skal der gå så lang tid, inden man kan finde ud af, hvordan vi skal komme videre med denne sag?

Fru Connie Hedegaard løfter sløret lidt mere. Det siger måske noget om uenigheden, for venstres ordfører kom så med en lidt anden indstilling, end fru Connie Hedegaards løftning af sløret viste.

Jeg synes godt, at undervisningsministeren i dag kunne løfte sløret lidt mere. Vi ved alle sammen, at alle studerende i hele Danmark venter meget spændt, og det er jo rigtigt, som undervisningsministeren var inde på, at de studerende ikke tør tage lån, fordi sporene skræmmer, og de skræmmer sådan, fordi man ser, at nogle af de studerende, som er gået ned med flaget på grund af, at gældsbyrden har været så stor for dem, faktisk aldrig nogen sinde er kommet i gang.

Jeg appellerer meget til undervisningsministeren om at løfte sløret lidt mere for, hvad det er, man vil. Men jeg er også meget spændt på, hvad de radikale vil, for hvis de radikale nu vil være med på noget af det, socialdemokratiet foreslår, så kunne vi måske komme i gang, så vi kunne få lavet noget for de uddannelsessøgende. Det haster.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Jeg har blot to spørgsmål til fru Alice Faber. For det første: hvor mange penge mener fru Alice Faber der skal bruges til en uddannelsesstøttereform? Og for det andet: hvor vil fru Alice Faber helt konkret skaffe pengene? Det kunne det faktisk være rart at få nogle gode ideer til, for det er det, der er undervisningsministerens problem og dermed regeringspartierne problem.

Vi er ikke uenige om, hvad vi gerne vil gøre for de studerende, vi har bare et økonomisk problem. Men måske vi kunne få nogle ideer fra SF?

(Kort bemærkning).

Alice Faber (SF):

Vi synes, at socialdemokratiet er lidt for langt nede i deres forslag. Vi kunne godt tænke os, at der var noget mere til de studerende, måske 10.000 kr. eller 20.000 kr. Og så er vi enige med fru Connie Hedegaard i, at egenindtægtsgrænsen skal hæves. Det havde vi også med i vores tidligere forslag.

Der er mulighed for at tage nogle penge i forbindelse med, at man lavede aktieselskabsbeskatningen om – fru Connie Hedegaard griner – men der er faktisk nogle områder, hvor vi synes, det ville være utrolig vigtigt at hente nogle penge, fordi der er nogle penge dér, som man godt kunne bruge til noget mere konstruktivt for samfundet.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Det er naturligvis ikke pænt af mig at grine ad det, men det er jo den aktieselskabsbeskatning, der skal finansiere alle SFs forslag herinde. Det kunne være spændende, hvis man ind imellem havde nogle forslag, der også var lidt realitet i, og som man måske kunne give videre til regeringen. Det ville da være en udmærket idé for et parti, der efterhånden vokser sig større og større. Så må man vel også have en vis forpligtelse til ikke kun at råbe på aktieselskabsbeskatning, hver gang man kommer med et udgiftskrævende forslag.

Ole Vig Jensen (RV):

Da mit partis ordfører, hr. Estrup, ikke kan være til stede, og da der i øvrigt er tale om en genfremsættelse, skal jeg i det store og

[Ole Vig Jensen]

hele henholde mig til, hvad der blev sagt under førstebehandlingen i sidste samling.

Jeg skal gerne gentage, at det radikale venstre tog positivt imod det socialdemokratiske forslag med nogle anerkendende ord om, at her var der nogle spændende tanker om en reform af Statens Uddannelsesstøtte. Vi medgiver også, at socialdemokratiet virkelig har gjort sig grundige overvejelser, og det tjener også partiet til ære, at forslaget – og det spiller jo en vis rolle, når det skal gennemføres – er udgiftsneutral. Det er dog et af de punkter, hvor jeg har den opfattelse, at det formentlig ikke kan holde. Men der er i hvert fald ikke tale om et overbudsforslag, sådan som vi har set det fra SFs side i dette spørgsmål.

Vi opfatter det som et seriøst bidrag til de drøftelser, vi nu skal have om en forbedring af uddannelsesstøtten, hvor vi jo alle anerkender, at det uddannelsesstøttesystem, vi har, ikke er tilstrækkeligt, at det er uhensigtsmæssigt, og at det ødelægger effektiviteten meget langt i vort uddannelsessystem.

Der kan også, som det er blevet sagt tidligere fra vores side, anføres gode argumenter for, at man finder en type lånearrangement, som ændrer ved livsindkomstforløbet, sådan at man flytter midler fra de erhvervsaktive år over til uddannelsesårene. Der er i og for sig noget taltalende ved denne tanke, men problemer er der også, nemlig beskatningsproblemerne, som vi har omtalt tidligere, og som jo ikke heller er løst i det nu fremsatte forslag. Der bliver tale om en meget høj marginalbeskatning, som nemt kan betyde, at unge, som er færdige med en længerevarende uddannelse, får et meget lille incitament til at gå i gang med en erhvervsaktiv indsats, eller – og det kan i nogle situationer måske være lige så alvorligt – det vil medføre pres på lønnen i øvrigt. Det mener vi oplagt er problemer i et ellers på mange måder gennemtænkt forslag.

Vi har også tidligere anført problemerne i forbindelse med at fjerne ungdomsydelsen. Men på det felt var det vel muligt at finde en fornuftig erstatning i forbindelse med dette forslag. Men som sagt er vi indstillet på at gå i gang med en drøftelse i udvalget.

Jeg skal så i øvrigt erindre om, at vi har en aftale med regeringen om, at der skal fremsættes forslag til ændring af Statens Uddannelsesstøtte i denne samling, altså 1985-

86-samlingen. Jeg går ud fra, at det ikke varer længe, før der kommer et forslag, og vi er som sagt indstillet på, at det samlet skal medføre en forbedring også af den støtte, der gives til de unge.

Når fru Alice Faber – det bliver min afsluttende bemærkning – efterlyser vores holdning til dette spørgsmål, så er det altså den, at vi klart er indstillet på at forbedre uddannelsesstøtten, men at vi er underlagt den samme virkelighed som andre, der vil være med i dette arbejde, nemlig at der er begrænsede ressourcer til rådighed. Til fru Alice Fabers anvisning af, at man også på dette område kan benytte midler, som skulle fremkomme ved, at man øgede aktieselskabs-skatte, vil jeg sige, at hvis man lagde alle de initiativer sammen, som SF er kommet med i denne samling, så havde vi for længst slået vort erhvervsliv ihjel.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Man kan kun sige: sikken en masse ord, man hører, ord i en lind strøm og flom fra de borgerlige partier, der alle sammen siger, at de uddannelsessøgendes situation er søreme for dårlig, men pengene til det, dem har vi ikke.

Fru Connie Hedegaard spørger SF: hvor skal pengene komme fra? Jeg vil da godt anwise et par andre steder, for spørgsmålet om, hvordan man vil prioritere i et samfund, afhænger altså også af ens politiske holdning. Hvis man ud over den selskabsbeskatning, som jeg er enig i, simpelt hen omlagde energien, så kunne man skaffe mange penge. Hvis man havde en ordentlig kulbrintebeskatning, hvis man forbød importen af store biler, der var ressourcetrævede energimæssigt, så kunne man også skaffe nogle penge. Og der er mange, mange andre steder.

Men det er klart, det er ikke en måde at anwise penge på, som de borgerlige er enige i. Dette blot for at sige, at det altså ikke er et eller andet givet faktum, hvordan man skal bruge pengene i dette samfund. Det er der nogle politiske holdninger til.

Jeg kan konkludere, at de borgerlige har politisk prioriteret, at der ikke er penge til de uddannelsessøgende.

Vi skal, ligesom da forslaget blev behandlet første gang, udtrykke en positiv holdning

[Elisabeth Bruun Olesen]

til det og en kritik af nogle af punkterne i det.

Vi mener, at de ændrede tilbagebetalingsregler giver nogle helt klare fordele. Tilbagebetalingen bliver mere human, når man kun skal betale i 10 år og kun halvdelen af det, man måtte tjene ud over maksimumunderstøttelsen. Vi mener også, det er godt, at forældreafhængigheden sættes 1 år ned for ungdomsuddannelserne og afskaffes for de videregående uddannelser, og vi mener da også, at det er godt, at egenindtægten sættes op, idet man efter forslaget må tjene det, der svarer til maksimumunderstøttelsen, idet man regner stipendieandelen og låneandelen som indtægt.

Men så kommer vores betænkeligheder ind. Hovedpointen er, at forslaget skal være statsfinansielt neutralt. O.k., vi vil godt sige, at hvis man kunne bruge de samme midler bedre, så var det jo godt, men vi har den betænkelighed, at når man ikke må bruge flere penge, så kommer man ikke ret langt. Det er jo desværre sådan, at gode SU-ændringer koster penge, og man kan frygte, som jeg også sagde, da det blev behandlet sidste gang, at forslaget blokerer for en mere tilbunds gående reform. Og så er der den pointe, at rådighedsbeløbet faktisk ikke sættes ret meget op for studerende ved de videregående uddannelser. Forskudslønnen er tilbagebetalingspligtig, det vil sige, at det reelt handler om et lån, men ikke desto mindre er den skattepligtig, når den bliver udbetalt, hvilket betyder, at de 63.600 kr. reelt formindskes til omkring godt og vel 40.000 kr., når der er betalt skat, eller et støtteniveau, der ikke adskiller sig specielt meget fra det, vi har i øjeblikket. Derfor kan jeg godt undre mig over, hvordan man tror at erhvervsarbejdet kan minimeres, når man ikke har ret mange flere penge til rådighed, end man faktisk har i dag.

Desuden mener vi, at der er et alvorligt problem i 2 års reglen, som man må se i en uddannelsespolitisk sammenhæng, hvor den passer som fod i hose til den generelle uddannelsespolitiske målsætning om at presse de studerende ind i de korterevarende, snævert erhvervsrettede uddannelser.

Så har jeg en række spørgsmål til socialdemokratiet. Hvor længe må man egentlig modtage forskudsløn? Hvilke takster skal der bruges ved forældrereguleret støtte? Og så er

der et spørgsmål i forbindelse med tilbagebetaling eller lønafkortning, som det nu hedder. Til punkt 16 står der i bemærkningerne, at ingen skal kunne undgå lønafkortning ved midlertidigt at tage ophold i udlandet eller ved kun at søge deltidsbeskæftigelse. Jeg er blevet lidt i tvivl, efter at jeg er blevet ringet op af flere studerende, der mener, at dette skulle betyde, at de bliver stavnsbundet til Danmark. Det mener jeg ikke personligt, men jeg vil gerne have socialdemokratiets kommentar.

Og så med hensyn til deltidsarbejde: hvad gør man egentlig i mange af fagene? F.eks. inden for hele undervisningsområdet er det jo desværre sådan, at man kun kan få nogle få timers arbejde. Så får man deltidsarbejde og kommer til at tjene under de maksimale dagpenge og burde så ikke skulle betale tilbage. Men hvordan vil det blive bedømt? Det kunne jeg også godt tænke mig at få at vide.

Til slut vil jeg sige, at jeg ikke fik noget svar fra venstre, og derfor vil jeg spørge undervisningsministeren om harmoniseringen: har man planer om, at arbejdsløse skal have en vis alder, f.eks. 21 år eller 22 år, før de overhovedet skal kunne optages i en arbejdsløshedskasse?

Pia Kjærsgaard (FP):

Dette genfremsatte forslag fik mig til at se efter, hvad der blev gjort af bemærkninger til forslaget, da det blev førstebehandlet i maj måned i år. Bl.a. hæftede jeg mig ved, at forslagsstillerne ikke var i stand til at sætte økonomiske beregninger på forslaget, så derfor må jeg spørge, hvad dette forslag forventes at betyde i merudgifter, og hvor vi skal få pengene fra.

Tilsyneladende var de eneste konkrete tal, der blev oplyst dengang, nogle tal, der orienterer om arbejdsindtægter. Hr. Erling Olsens parti mener jo, at uddannelse er et arbejde, og at man ikke skal have stipendier eller lån, men derimod løn. Det vil sige, at hvis dette forslag bliver vedtaget, vil evighedsstuderende få en oplomstringstid, og det mener jeg ikke er særlig positivt. Det skal derimod gøres attraktivt at søge ud i erhvervsarbejde i stedet for at man fylder penge i lommerne på studerende.

[Pia Kjærsgaard]

De mange uklare punkter i forslaget er der jo fortsat, og jeg stiller mig derfor tvivlende over for, at udvalgsarbejdet vil få en positiv holdning frem fra fremskridtspartiets side til forslaget.

Der er megen administration forbundet med forslaget, og hertil hører oprettelsen af et såkaldt humankreditinstitut.

I øvrigt vil jeg henvise til, hvad jeg sagde ved behandlingen den 9. maj 1985.

Erling Olsen (S):

Jeg vil godt først sige tak for den meget positive indstilling, der var blandt de fleste ordførere til, at der nu skal gøres noget ved de uddannelsessøgendes situation. Dernæst vil jeg svare på nogle konkrete spørgsmål og siden komme ind på det mere generelle.

For så vidt angår det administrative mener jeg, at den omstændighed, at man her bruger kildeskattedirektoratet som en slags betalingservice for humankreditinstituttet, betyder, at alle de skrivelser, der i dag går til og fra Statens Uddannelsesstøtte, og alt det papirarbejde, man har i de enkelte banker, forsvinder. Man vil aldrig få en skrivelse fra humankreditinstituttet, det hele vil blive ordnet temmelig automatisk.

Så spurgte fru Elisabeth Bruun Olesen: hvor længe kan man få forskudsløn? Ja, præcis lige så længe, som man i dag kan få Statens Uddannelsesstøtte. Det giver mig anledning til at sige til fru Connie Hedegaard, at der ingen indskrænkning i den enkeltes frihed sker ved, at man kalder det uddannelsesløn, betingelserne for at kunne hæve uddannelseslønnen er præcis de samme, som betingelserne er for i dag at kunne få Statens Uddannelsesstøtte; der er ingen som helst forskel på det. Hvorledes er det med taksterne for forældreindtægten? Vi har i vores beregninger regnet med, at de er som i dag.

Der ligger ingen stavnsbinding i dette med ophold i udlandet. Vi har oven i købet i bemærkningerne til vores forslag udtrykkelig sagt, at hvis man under en uddannelse ønsker at opholde sig ved en udenlandsk læreanstalt, så kan man stadig få sin forskudsløn; man skal kunne få forskudsløn lige meget hvor i verden man uddanner sig. Og til dette med at unddrage sig lønafkortning, hvis man opholder sig i udlandet: ja, efter endt uddannelse er det kun meningen, at man ikke skal

kunne unddrage sig tilbagebetalingen ved at tage til udlandet i 10 år og så vende hjem og tjene penge. Men hvis man tager til udlandet og bliver der hele sit liv, så er der ingen tilbagebetaling.

Hvis man er deltidsarbejdende eller man er hjemmearbejdende husmoder hele sit liv efter endt uddannelse, så er der ingen tilbagebetaling. Man kunne sige, at dette her vil opfordre folk til at gå hjemme. Man kan i det hele taget kigge på mange bivirkninger. Det gælder jo for de fleste gode forslag, at de af og til har nogle bivirkninger, men så må man sige: all right, vi erkender, at den bivirkning kan der være, men vi regner den for overordentlig minimal.

Det er rigtigt, at rådighedsbeløbet er i snit ca. 10 pct. større end det rådighedsbeløb, de studerende har i dag, og derfor ligger forslagens fordel først og fremmest i, at man trygt kan begynde et studium, fordi man ved, at man kan aldrig blive dårligere stillet, end hvis man havde maksimale dagpenge, og man ved, at man ikke kommer ud for at lide rentedøden.

Fru Gudrun Andreasen fra venstre var inde på de store forskelle, der var i satser for forskellige unge mennesker i forskellige situationer, og det er vi også i høj grad klar over. Vi er bare bange for, at hvis man skal gøre noget for de uddannelsessøgende, så falder man for fristelsen til at sige: ja men så sker det ved at nedsætte arbejdsløshedsunderstøttelsen for unge mennesker. Det har jo tidligere været præsenteret som en harmonisering af disse ting, og det har vi ikke ønsket.

Så vil jeg godt sige lidt om det generelle. Når vi har sagt, at det skulle være udgiftsneutralt, så var det ikke, fordi vi ikke ønskede at tilføre uddannelsessektoren flere midler, men så var det, fordi vi sagde, at nu ser folkettingen altså ud, som det gør. Vi må regne med, at der i denne folketingsperiode ikke vil blive tilført større midler. Lad os så prøve på at lave et system, som er indrettet på en sådan måde, at det peger fremad. Men de bånd, der må lægges på det af statsfinansielle grunde, ødelægger ikke systemet. Heri ligger altså også, at hvis man fra anden side mener at kunne finde flere penge til uddannelsesstøtten, så kan båndene hæves. Så kan 2 års problemet løses, så kan vi løse en række andre problemer. Vi kan øge det, vi kalder almindelig uddannelsesløn, stipendiedelen. Det

[Erling Olsen]

har været vores udgangspunkt, at vi ville lave det på denne måde.

Så kan man som undervisningsministeren diskutere, om nu de beregninger, vi har foretaget, er realistiske, og her vil vi da gerne se på beregningerne under udvalgsarbejdet og drøfte dem. Det er klart, at vi ikke ønsker at arbejde med urealistiske forudsætninger. Vi har lavet det så godt, vi kunne, på grundlag af det materiale, vi havde, men lad os kikke på det.

Udgangspunktet har været, at vi ville lave ordningen statsfinansielt neutral. Statsfinansielt kan man godt lave det neutralt i den forstand, at vi får indtægter og udgifter under de forudsætninger, vi har opført, til at balancere, og når det kan lade sig gøre, hænger det sammen med en række ting. Bl.a. sker der jo det, når man i stedet for at udbetale rentelette statslån nøjes med at betale renten på nogle obligationer, at man opnår en likviditetsvirkning.

Derfor er det rigtigt, når man siger, at vi godt kan lave det statsfinansielt neutralt, så det ikke påvirker statens budgetunderskud. Men vi kan ikke lave det ressourcemæssigt neutralt, betalingsbalancemæssigt neutralt, for hvis de unge mennesker skal have nogle flere penge, så bruger de dem også. De er ikke i den situation, at de kan spare op af dem, og det er heller ikke meningen med det. Derfor vil der i enhver udvidelse af deres rådighedsbeløb ligge en totalressourcebelastning.

Der har vi blot tilladt os at sige, ligesom regeringen har sagt, når det drejede sig om industriinvesteringer: her er der tale om en investering, denne gang i mennesker, og derfor mener vi, at denne ressourcebelastning er acceptabel. Jeg vil gerne understrege, at hvis regeringen selv kommer med en forøgelse af stipendiemassen, kommer med flere penge til de uddannelsessøgende, så er det også ressourcebelastende.

Det, man så kan drøfte, er, om det skal være denne teknik eller en anden teknik. Når vi har lagt megen vægt på denne teknik, er det også, fordi vi mener, at den løser et meget stort problem, nemlig gældssaneringsproblemet, for de mange mennesker – det er vist 180.000 mennesker – der rent faktisk har studiegæld. For ved at lave denne ordning siger man: når der udbetales forskudsløn, som er skattepligtig, bliver der ikke noget

væsentlig større rådighedsbeløb. Der bliver tale om disse 10 pct., men i og med at skatteindtægterne af forskudslønnen kommer ind, når vi sætter systemet i gang, og i og med at vi ikke de første år har nogen større lønafkortning, bliver der et statsfinansielt overskud. Dette statsfinansielle overskud benyttes så til at give en mulighed for, at de mennesker, der for øjeblikket har bankkredit, kan ombytte bankkreditten med hankrediten. Derved kommer de ind i et lønafkortningssystem, som reelt betyder, at de slipper for yderligere realrentetilskrivning. De får i realiteten deres gæld halveret, fordi der er de særlige skatteforhold, idet det lønafkortede beløb ikke indkomstbeskattes, og de får sat en 10-årig grænse for deres tilbagebetaling. Derfor er denne ordning samtidig en løsning af gældssaneringsproblemet, og den trænger sig meget kraftigt på. Endelig var hensigten med dette forslag, at vi nu skulle have drøftelserne om uddannelsesstøtten tilbage i folketinget. Vi har set smukke ord fra ministeren på venstres landsmøde. Vi har hørt smukke ord i dag, men det drejer sig faktisk om, at der skal ske noget. Derfor håber jeg, at det ikke varer alt få længe, eller rettere sagt, at vi meget snart får det lovede udspil fra ministeren.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det sidste kan jeg tilslutte mig. Jeg har blot den korte bemærkning til fru Alice Faber, at der faktisk de seneste år er gennemført gradvise forbedringer af Statens Uddannelsesstøtte. Vi har fået de rentelette statslån, sådan at banklånene nu er voldsomt på retur. Vi har fået et rentefald, som jo i allerhøjeste grad kommer unge mennesker til gode. Vi har fået en gældssaneringsordning, og på grund af rentefaldet og den forbedring, der blev gennemført sidste år, er gældssaneringsordningen nu så god, at det beløb, der ligger ud over grundbeløbet, er fuldstændig rentefrit for den studerende. Derudover er der i kraft af den specielle regulering af uddannelsesstøtte og folkepensioner gennemført reelle forbedringer af uddannelsesstøtten i de seneste 3 år. Det synes jeg blot skal med, når man beskriver længselen efter yderligere forbedringer. Lad os huske, at vi har forbedret. Nu skal vi forbedre yderligere, og det er vi også på vej til.

[Undervisningsministeren]

Fru Elisabeth Bruun Olesen spørger både venstres ordfører og mig, hvordan det går med denne støtteharmonisering. Jeg kan helt tilslutte mig problemstillingen, som den er rejst i dag af venstres ordfører. Jeg kan ikke give noget svar endnu, for der kan være spørgsmål, der er så gode, at det kan være klogt at vente lidt med at give svaret.

Hr. Ole Vig Jensen vil jeg ikke sige noget til, for man må jo ikke diskutere med formanden.

(Kort bemærkning).

Alice Faber (SF):

Det vil blive en meget kort bemærkning. Kun til ministeren: ja, der er sket noget med hensyn til gældssaneringen. Det er sket på baggrund af socialdemokratiets og oprindelig SFs forslag om gældssanering, og så er der sket nogle forbedringer langs ad vejen.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Den sidste forbedring til omkring 10 mill. kr. fandt nu sted på foranledning af det radikale venstre.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 41:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en opsøgende ungdomsrådgivningsvirksomhed.

Af Carsten Andersen (SF) m.fl.
(Fremsat 12/11 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Formålet med forslaget er at sikre, at der i hver kommune oprettes en ungdomsrådgivning bestående af et ungdomsråd, et ungdomsteam og en åben ungdomsrådgivning. Udgifterne foreslås dækket med 25 pct. af kommunen, 25 pct. af amtskommunen og 50 pct. af staten med et samlet beløb, som svarer til 500 kr. for hver ung i kommunen under 26 år.

Jeg tror ikke, der er nogen uenighed om den første del af forslaget, som går ud på, at vi skal sikre de unge en vejledning, som giver dem den bedste mulighed for at vælge deres fremtidige tilværelse. Regeringen har flere gange fremhævet, at det er vigtigt, at der på lokalt plan tages initiativer, som kan hjælpe de unge i gang. Jeg vil gerne henvise til indenrigsministerens svar til folketingets ungdomsudvalg for nylig, hvori hun oplyser, at 34 kommuner allerede har oprettet en form for ungdomsråd, og at flere af dem er oprettet i anledning af ungdomsåret. Enkelte af kommunerne nævner dog, at ungdomsrådet ikke umiddelbart tænkes videreført efter ungdomsårets udløb. Yderligere 46 kommuner påtænker at oprette et ungdomsråd eller har spørgsmålet under overvejelse. Endelig har 195 kommuner oplyst, at de ikke har planer om at oprette et ungdomsråd. Fra langt den overvejende del af kommunerne har vi ikke oplysninger om årsagen, men enkelte kommuner har dog oplyst, at spørgsmålet ikke har været drøftet, bl.a. fordi der ikke er modtaget ønsker eller forslag herom fra ungdommens side.

Det skal vi jo huske. De unges ønsker hører med i billedet, for det er ikke nok, at der fra centralt hold stilles forslag om at oprette nye samarbejdsorganer; de må følges op af forslag og ideer fra de unge selv. Ungdomsrådernes succes afhænger i meget høj grad af, om de unge selv viser engagement og går aktivt ind i arbejdet med at få oprettet ungdomsråd og med at få tilrettelagt arbejdsopgaverne og arbejdsmetoderne i disse råd. Så skal vi jo heller ikke glemme, at der er vidt forskellige behov i de enkelte kommuner. Nogle kommuner har mange unge og mange unge, der har behov for en udvidet vejledning, medens andre kommuner næppe opfatter dette som et særligt problem.